

แนวทางการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา
(Self-Assessment Report: SAR)
ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๒

วิษณุ ทรัพย์สมบัติ

ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษา สพฐ.

๑. รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) อาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี รายงานประจำปี รายงานการประเมินภายในของสถานศึกษา รายงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา แต่ทั้งนี้จะมีเนื้อหาสาระ องค์ประกอบของรายงาน และจุดมุ่งหมายไม่แตกต่างกัน คือ เพื่อสะท้อนภาพความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมาภายใต้บริบทของสถานศึกษา
๒. การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง มีประโยชน์ดังนี้
 - ๒.๑ ทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แนวทางการพัฒนาในอนาคต ที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในปีถัดไป
 - ๒.๒ สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานเพื่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน
 - ๒.๓ ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับทราบผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในส่วนที่ดี และส่วนที่ควรพัฒนา โดยมีการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างและให้การช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเหมาะสม
 - ๒.๔ หน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งระดับประเทศและระดับเขตพื้นที่
 - ๒.๕ สถานศึกษาใช้รายงานการประเมินตนเองเพื่อรับรองการประเมินคุณภาพภายในโดยหน่วยงานต้นสังกัด และรับการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน)
๓. สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาได้ตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา โดยนำเสนอข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การนำเสนอไม่มีรูปแบบตายตัว แต่ควรมีความกระชับ จับประเด็นสำคัญ ๆ มานำเสนอ และมีที่มาของหลักฐานข้อมูลที่สะท้อนคุณภาพอย่างชัดเจน การจัดทำต้องไม่ยุ่งยากและเป็นภาระให้กับสถานศึกษา โดยเนื้อหาที่นำเสนอในรายงานการประเมินตนเอง มุ่งตอบคำถาม ๓ ข้อ ดังต่อไปนี้
 - ๓.๑ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามีระดับคุณภาพใด
 - ๓.๒ ข้อมูล หลักฐาน และเอกสารเชิงประจักษ์สนับสนุนมีอะไรบ้าง
 - ๓.๓ แผนงาน โครงการ แนวทางพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้นกว่าเดิม (อย่างน้อย ๑ ระดับ) หรือคงสภาพ อย่างไร

๔. โครงสร้างของรายงานการประเมินตนเองประกอบไปด้วย ๒ ส่วนหลัก ๆ คือ ส่วนบทสรุปสำหรับผู้บริหาร และส่วนเนื้อหาสาระของการประเมินตนเอง โดยส่วนเนื้อหาสาระฯ ประกอบด้วยส่วนหลัก ๆ ๒ ส่วน ได้แก่ ๑) ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา และ ๒) เนื้อหาสาระของการประเมินตนเอง ที่มุ่งตอบคำถาม ๓ ข้อข้างต้น (ข้อ ๓)

๕. เนื้อหาที่นำเสนอในรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ทั้งในส่วนที่เป็นบทสรุปผู้บริหาร และส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระของการประเมินตนเอง มีแนวทางการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

๕.๑ ส่วนที่เป็นบทสรุปสำหรับผู้บริหาร เป็นการสรุปสาระสำคัญที่ได้มาจากสาระที่นำเสนอในส่วนที่เป็นเนื้อหาการประเมินตนเอง มีการสะท้อนข้อมูลคำถามเนื้อหา ๓ ข้อข้างต้น (ข้อ ๓) ควรนำเสนอไม่เกิน ๒ หน้า โดยบทสรุปการประเมินตนเองจะมีประสิทธิภาพที่สุดเมื่อ ๑) กระชับ รวบรวม จับประเด็นสำคัญ และมีที่มาของหลักฐานที่ชัดเจน ๒) เป็นการประเมินไม่ใช่แค่บรรยาย ระบุคุณภาพผลการประเมินที่ได้ ๓) สื่อให้เห็นอย่างชัดเจนถึงผลกระทบของสิ่งโรงเรียนที่ได้ลงมือทำเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านต่าง ๆ (เช่น ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านบริหาร ด้านปัจจัยพื้นฐาน เป็นต้น)

๕.๒ ส่วนที่เป็นเนื้อหาการประเมินตนเอง มีเนื้อหา ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา โดยนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา ประมาณ ๓-๕ หน้า ใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย การนำเสนออาจเป็น ความเรียง ตาราง แผนภูมิ รูปภาพ หรือกราฟ เช่น ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลผู้บริหาร ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลครูและบุคลากร ข้อมูลงบประมาณ ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม เป็นต้น

๕.๒.๒ การตอบคำถามข้อ ๑ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามีระดับคุณภาพใด ให้ระบุระดับคุณภาพของสถานศึกษา นำเสนอทั้งรายด้าน จำนวน ๓ มาตรฐาน และภาพรวมของสถานศึกษา ซึ่งระดับคุณภาพจะประกอบไปด้วย ๕ ระดับ คือ ระดับกำลังพัฒนา ระดับปานกลาง ระดับดี ระดับดีเลิศ และระดับยอดเยี่ยม

๕.๒.๓ การตอบคำถามข้อ ๒ ข้อมูล หลักฐาน และเอกสารเชิงประจักษ์สนับสนุนมีอะไรบ้าง ให้เน้นนำเสนอข้อมูล หลักฐานการประเมินเชิงประจักษ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริงของสถานศึกษา (evidence based) โดยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและสะท้อนคุณภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน ข้อมูลต้องมีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบผลการประเมินได้ตามสภาพบริบทของสถานศึกษานั้นๆ โดยข้อมูลที่นำเสนอในการตอบคำถามข้อ ๒ นี้ อาจจำแนกเป็นรายด้าน เช่น

(๑) **ด้านคุณภาพของผู้เรียน** ข้อมูลที่นำเสนอทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันสะท้อนถึงคุณภาพและการผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เช่น ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET, NT) ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ จำนวนหรือร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรในระดับดีขึ้นไป จำนวนและร้อยละของผู้เรียนมีสุขภาพที่ดี เป็นต้น

(๒) **ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ** ข้อมูลที่นำเสนอทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน เช่น ผลการประเมินสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ข้อมูลการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ ข้อมูลจำนวนผู้ปกครองนักเรียนที่รับทราบข่าวสารจากสถานศึกษา ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการศึกษาของชุมชนและสังคม เป็นต้น

(๓) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ข้อมูลที่นำเสนอทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กัน เช่น จำนวนและร้อยละของผู้สอนมีการประเมินสมรรถนะในระดับดีขึ้นไป ข้อมูลจำนวนผู้สอนที่สอนตรงตามวุฒิการศึกษาและมีภาระงานที่เหมาะสม ข้อมูลผู้สอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในระดับดีขึ้นไป ข้อมูลผู้สอนที่มีความสามารถและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ในระดับดีขึ้นไป ข้อมูลความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ข้อมูลผู้สอนที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย คุณภาพของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ทำให้ผู้เรียนค้นพบความถนัด รู้จักอาชีพ และแนวทางการศึกษาต่อ เป็นต้น

๕.๒.๔ การตอบคำถามข้อ ๓ แผนงาน โครงการ แนวทางพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้นกว่าเดิม (อย่างน้อย ๑ ระดับ) หรือคงสภาพ อย่างไร โดยสถานศึกษานำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา การพัฒนาคุณภาพ เพื่อยกระดับให้สูงขึ้น สถานศึกษาอาจนำเสนอแผนงาน/โครงการที่จะพัฒนาออกเป็นด้านต่าง ๆ ตามความสามารถที่จะดำเนินการได้ เช่น แผนงาน/โครงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการพัฒนาคุณภาพครูในเรื่องต่าง ๆ ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา เป็นต้น

เนื้อหาการประเมินตนเองในส่วนที่สองนี้ ควรมีความยาวของเนื้อหาไม่เกิน ๓๐ หน้า โดยให้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถนำเสนอข้อมูลอื่น ๆ มาเสนอในภาคผนวกได้เช่นกัน แต่ข้อมูลที่นำเสนอในภาคผนวกจะต้องเป็นข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นเท่านั้น เพื่อไม่ให้เกิดการจัดทำเอกสารมีจำนวนมากและเป็นภาระในการดำเนินการ (ไม่ควรนำเสนอข้อมูลเหล่านี้มาไว้ในภาคผนวก เช่น ภาพถ่ายกิจกรรม การแสดง ภาพนิทรรศการ ภาพโล่รางวัล เกียรติบัตร เพราะมีการเก็บข้อมูลเหล่านี้ไว้ในรูปแบบของสารสนเทศอื่นๆ อยู่แล้ว)

๖. สถานศึกษาควรจัดส่งรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๖๒ ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด ก่อนวันเปิดภาคเรียน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๓ เพื่อหน่วยงานต้นสังกัดจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และใช้เป็นข้อมูลสำหรับรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานอื่นๆ ต่อไป